

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.02.2004, sp. zn. 29 Odo 891/2003, ECLI:CZ:NS:2004:29.ODO.891.2003.1

Číslo: 74/2006

Právní věta: Schválením změn stanov podle § 11 odst. 1 zákona č. 42/1992 Sb. a § 765 odst. 2 obch. zák. vznikla osobám, které zůstaly členy družstva po transformaci, vkladová povinnost.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 25.02.2004

Spisová značka: 29 Odo 891/2003

Číslo rozhodnutí: 74

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Družstvo

Předpisy: § 223 odst. 3 předpisu č. 513/1991Sb.
§ 224 odst. 2 předpisu č. 513/1991Sb.
§ 224 odst. 4 předpisu č. 513/1991Sb.
§ 224 odst. 5 předpisu č. 42/1992Sb.
§ 224 odst. 5 předpisu č. 513/1991Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v B r n ě p o t v r d i l r o z s u d k e m z e d n e 2 0 . 5 . 2 0 0 3 r o z s u d e k O k r e s n í h o s o u d u v e Ž d ě r ě n a d S á z a v o u z e d n e 2 9 . 8 . 2 0 0 0 , k t e r ý m t e n t o s o u d z a m ě t l ž a l o b u n a z a p l a c e n í 4 5 0 2 8 0 K č z t i t u l u b e z d ů v o d n ě h o o b o h a c e n í d r u ž s t v a v e v ý š i m a j e t k o v ě h o p o d í l u z t r a n s f o r m a c e . D á l e p a k o d v o l a c í s o u d n e v y h o v ě l ž á d o s t i n a p ř i p u š t ě n í d o v o l á n í .

V odůvodnění napadeného rozsudku odvolací soud uvedl, že lze souhlasit se skutkovými závěry soudu prvního stupně, že žalobce byl po transformaci Zemědělského družstva v D. členem tohoto družstva a že jeho členství zaniklo ke dni 30. 9. 1993 na základě jeho výpovědi. Žalobci byl podle zákona č. 42/1992 Sb. (dále jen „transformační zákon“) vypočten majetkový podíl ve výši 567 370 Kč, přičemž ohledně části tohoto majetkového podílu uzavřeli účastníci dohodu o vypořádání restitučních nároků a žalovaný tyto restituční nároky žalobce uspokojil. Žalobce tvrdí, že část vypočteného transformačního podílu ve výši 450 980 Kč se nestala jeho členským vkladem do družstva po transformaci, neboť v tom směru neučinil žádný úkon. Listinnými důkazy bylo prokázáno, že se žalobce zúčastnil členské schůze žalovaného konané dne 30. 11. 1992, na níž byla schválena změna stanov v rámci jejich přizpůsobení obchodnímu zákoníku. Protože žalobce zůstal i nadále členem žalovaného družstva po jeho transformaci, vztahovaly se i na něho stanovy žalovaného schválené na uvedené schůzi.

Odvolací soud z toho, že v procesu transformace nedochází k zániku původního družstva a vzniku nového subjektu, dovodil, že jestliže osoba, která byla členem družstva před jeho transformací, zůstala jeho členem i po transformaci, nevkládá do družstva členský vklad jako při založení družstva podle obchodního zákoníku a nemusí tedy činit právní úkon k tomu směřující. Povinnost vložit do družstva členský vklad má člen družstva pouze při vzniku nového družstva. Stanovy družstva musí při transformaci pouze nově určit podíl každého člena na zapisovaném základním jmění družstva. Stanovy musí v návaznosti na vypočtené majetkové podíly členů družstva z transformace určit výši členského vkladu každého člena družstva, čímž současně určí i poměry splacených vkladů členů družstva a tedy i podíl na základním jmění družstva, které je podle § 223 odst. 1 obch. zák. souhrnem členských vkladů.

Vzhledem k tomu, že obchodní zákoník ani transformační zákon neupravují možnost vyplacení majetkového podílu z transformace osobě, která byla členem družstva před transformací a zůstala jí i po transformaci, nelze než dovodit, že majetkový podíl této osoby z transformace se stal po transformaci součástí obchodního majetku družstva, a to jako vklad člena do družstva. Tento vklad však člen nesplácí, neboť již byl splacen, a nečiní tedy ani jakýkoli právní úkon směřující k vložení do družstva. Proto žalobce nesplňuje předpoklady pro vydání majetkového podílu podle § 13 odst. 2 transformačního zákona.

Z uvedeného vyplývá, že nárok uplatněný žalobcem nelze posuzovat podle občanského zákoníku, ale podle § 233 a § 234 obch. zák. Žalobce přitom svůj nárok opírá výslovně o „nároky uplatněné v transformačním zákoně a občanském zákoníku“, přičemž takto uplatněným nárokům odpovídalo i skutkové tvrzení žalobce.

Žádosti na připuštění dovolání odvolací soud nevyhověl, neboť otázku právní kvalifikace uplatněného nároku již dovolací soud řešil v rozhodnutí publikovaném v časopisu Soudní judikatura č. 3/2002 pod č. 58.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Z odůvodnění dovolání vyplývá, že namítá nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem.

V dovolání uvedl, že o tom, že byl dovolatel členem žalovaného družstva ještě určitou dobu po transformaci, není pochyb. Není pochyb ani o tom, že mu jako členovi vznikla povinnost vložit do družstva základní členský vklad. Tato povinnost neexistovala před účinností obchodního zákoníku. Transformované družstvo převzalo tuto povinnost do svých stanov v čl. 4 odst. 7, kde „se stanoví nikoliv to, že se členové dohodli a jako projev své vůle vyjádřené v textu stanov prohlásili své transformační majetkové vklady vypočtené v transformaci za své základní členské vklady, ale v podobě pouhého uložení povinnosti tyto majetkové podíly do družstva vložit.“ Samy stanovy družstva tedy předpokládají, že po jejich přijetí každý člen učiní ještě projev vůle směřující ke vložení transformačního podílu na členský vklad. Tento projev vůle prokazatelně dovolatel výslovně nikdy neučinil. „Jde o stejnou situaci, v jaké se ocitne člen družstva po zaplacení vstupního členského vkladu. I on má již jako člen povinnost vložit do družstva i zbývající část svého členského vkladu. Musí proto učinit tento projev vůle, v tomto případě navíc ještě provázený i faktickým plněním.“

Dále pak dovolatel dovozuje, že jeho postavení je, za situace, kdy mu vůči družstvu vznikla pohledávka na majetkový podíl z transformace, obdobné postavení osoby, která by před svým vstupem do družstva půjčila družstvu částku odpovídající výši členského vkladu. Po vstupu do družstva by vložila do družstva v hotovosti částku odpovídající vstupnímu vkladu. Zůstala by jí povinnost ve stanovené lhůtě vložit zbývající část členského vkladu, aniž by kdo dovozoval, že se uvedená půjčka stala plněním na její členský vklad.

Právní závěr odvolacího soudu o tom, že nezanikají-li v důsledku transformace družstvo ani členství

jeho členů, není třeba, aby členové vkládali do družstva jakékoli vklady, tj. činili právní úkony v tom směru, označil dovolatel za naprosté nepochopení zákona. Před transformací družstva totiž neexistovala majetková účast členů, výjimkou bylo pouze pár družstev, která už na základě posledního zákona o zemědělském družstevnictví zakotvila ve stanovách členské vklady a provedla jejich výpočet. Protože i tato družstva musela vložit „do transformace a výpočtu transformačních podílů“ všechny majetek, i v těchto několika družstvech tyto členské vklady na počátku transformačního procesu zanikly.

V rámci transformace se podle dovolatele žádné členské vklady nevytvářely. Transformační zákon se o členských vkladech vůbec nezmiňuje, o členských vkladech hovoří pouze obchodní zákoník. I ten však stanoví pouze povinnost člena „vložit do družstva při vzniku členství členský vklad.“ Obchodní zákoník přitom nestanoví, že by měli členové vložit do družstva majetkové podíly z transformace nebo že by se tyto podíly měly v členské vklady změnit. Jediné, co lze z úpravy obchodního zákoníku dovodit, je, že od jeho účinnosti nemůže členství bez základního členského vkladu existovat. To, že by se měly majetkové podíly z transformace změnit na podíly členů na zapisovaném základním jmění družstva, nestanoví ani odvolacím soudem citované ustanovení § 765 obch. zák.

Dovolatel rovněž tvrdí, že bylo na členech transformujících se družstev, zda ke splnění povinnosti vložit do družstva členský vklad použili pohledávky na majetkové podíly z transformace či své jiné prostředky.

A konečně dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že se nevypořádal s jeho námitkou, že i pokud by byl názor krajského soudu správný, nelze jej vztáhnout na tzv. další členský vklad, jehož vložení do družstva není v žádném případě povinností člena, a to ani v případě, že jej stanovy připouštějí. Dovojuje, že vložení transformačního podílu ve výši přesahující základní členský vklad má podobu využití nabídky, kterou činí družstvo svým členům. Jedině ti se pak mohou rozhodovat o tom, jestli tuto formu majetkové účasti do družstva vloží. Je tedy zcela vyloučeno, aby se část transformačního podílu ve výši přesahující základní členský vklad stala bez výslovného vložení členem jeho dalším členským vkladem.

Dovolatel navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Podle části dvanácté, hlavy první, bodu 17., zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001). O takový případ se jedná i v projednávané věci, když soud prvního stupně věc projednal a rozhodl podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2000.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 2 o. s. ř.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Předpokladem přípustnosti dovolání podle § 239 odst. 2 o. s. ř. je závěr dovolacího soudu, že rozhodnutí odvolacího soudu nebo některá v něm řešená právní otázka mají po právní stránce zásadní význam. Přitom otázku, zda dovoláním napadené rozhodnutí má po právní stránce zásadní význam, řeší dovolací soud jako otázku předběžnou. Teprve kladným závěrem dovolacího soudu se stává dovolání přípustným.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku významnou nejen pro rozhodnutí v projednávané věci. Přitom musí jít o otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena a která není řešena ani v rozhodnutí nižšího soudu publikovaném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ani ve stanovisku Nejvyššího soudu, nebo která je odvolacími soudy nebo odvolacím soudem rozhodována rozdílně, popřípadě o případ, kdy napadené rozhodnutí řeší určitou právní otázku v rozporu s publikovanou judikaturou, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem. Za otázku zásadního právního významu nelze považovat takovou otázku, která byla v napadeném rozhodnutí řešena v souladu s ustálenou soudní praxí.

Mimo předpokladu včasného návrhu na vyslovení přípustnosti dovolání (který byl v dané věci naplněn) může být dovolání ve smyslu citovaného ustanovení přípustné jen tehdy, jde-li o řešení právní otázky (jiné otázky, zejména posouzení správnosti nebo úplnosti skutkových zjištění, přípustnost neumožňují) a jde-li zároveň o právní otázku zásadního významu.

Zásadní právní význam odvolací soud shledává (a potud má dovolání za přípustné) především v řešení otázky, zda bylo ke vkladu majetkového podílu z transformace do družstva zapotřebí zvláštního právního úkonu člena družstva, či zda postačovalo, jestliže stanovy družstva ve vztahu k tomuto majetkovému podílu určily vkladovou povinnost.

Z ustanovení § 765 odst. 2 obch. zák. vyplývá, že zápisem změn stanov družstva po transformaci do obchodního rejstříku se pokládají družstva, která prošla transformací, za družstva založená podle obchodního zákoníku.

Z ustanovení § 223 odst. 3 a § 224 odst. 2, 4 a 5 obch. zák. vyplývá, že uchazeči o členství v zakládaném družstvu přebírají závazek k členskému vkladu ve výši určené ve stanovách na ustavující členské schůzi. Schválením stanov vzniká – dojde-li ke vzniku družstva – vkladová povinnost člena; k jejímu vzniku tedy již není potřebný žádný další úkon člena, takový úkon je potřebný pouze ke splacení vkladu, tj. k převedení předmětu vkladu z majetku člena do majetku družstva.

Uchazeči o členství, kteří vstupují do družstva později, přebírají podle § 227 odst. 2 písm. b) obch. zák. závazek ke vkladu podáním členské přihlášky. Následně pak již jen uchazeči o členství (či členové) plní vkladovou povinnost, tj. splácejí vklad, ke kterému se některým z uvedených způsobů zavázali. Není proto správný závěr dovolatele, že člen družstva má po zaplacení vstupního členského vkladu povinnost „vložit do družstva i zbývající část svého členského vkladu“ a musí proto učinit projev vůle směřující ke vkladu, „v tomto případě navíc ještě provázený i faktickým plněním.“ Člen družstva již zbývající část vkladu do družstva nevkládá, tj. nepřijímá závazek ke zbývající části vkladu, ale již převzatý vklad pouze splácí, když, jak shora uvedeno, vkladovou povinnost již převzal některým z uvedených způsobů.

Pro transformaci družstev ani transformační zákon, ani obchodní zákoník výslovně způsob závazku členů ke vkladu (v tomto případě nelze hovořit o uchazečích o členství, když osoby, které závazek přejímají, již členy družstva jsou) nestanoví. (Obchodní zákoník jej stanovit ani nemohl, neboť vstoupil v účinnost dříve než transformační zákon). Ustanovení § 11 odst. 1 písm. a) transformačního zákona však určuje, že členové družstva, které bude působit i nadále, schvalují změny stanov družstva, přičemž z ustanovení § 765 odst. 2 obch. zák. plyne, že součástí těchto změn musí být i přizpůsobení stanov obchodnímu zákoníku, tj. též určení členského vkladu. Z uvedeného lze dovodit, že schválením změn stanov nastává stejná situace jako při schválení stanov zakládaného družstva, tj. že těm osobám, které zůstávají členy družstva, vzniká vkladová povinnost. Jestliže pak stanovy určují, že se vkladová povinnost členů týká celého jejich majetkového podílu z transformace, jak je tomu v projednávané věci (a není přitom podstatné, jakou částkou se započítávají na vstupní vklad či základní vklad, další členský vklad), není již zapotřebí činit další právní úkon směřující k převzetí

vkladu, stejně jako to není zapotřebí při založení družstva. Při transformaci družstva však, na rozdíl od založení družstva, již není zapotřebí ani vklad, ke kterému se členové zavázali změnou stanov, splácet a není to ani pojmově možné, neboť majetkový podíl z transformace není představován individuálně určenými penězi či věcmi, ale jen podílem na čistém jmění družstva podle § 7 odst. 1 transformačního zákona.

Protože v projednávané věci, jak plyne z dovolání i dalších podání a dokladů založených ve spisu, stanovy družstva vkladovou povinností k majetkovému podílu z transformace stanovily, uplatní se postup shora uvedený. Přitom výše členského vkladu bude mít - ve vazbě na ustanovení § 233 odst. 2 a čl. 5 odst. 2 stanov družstva - spolu s počtem ukončených roků členství v družstvu zásadní vliv na výši vypořádacího podílu člena při ukončení členství v družstvu. Zda bude tento vypořádací podíl vyšší či nižší než majetkový podíl z transformace, přitom závisí na hospodaření družstva po transformaci, na kterém se bývalý člen podílel.

Jak již uvedl Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 20. 11. 2001, sp. zn. [29 Odo 209/2001](#), jakýkoli jiný výklad vkladové povinnosti člena družstva při transformaci by na jedné straně zbavoval člena družstva přinejmenším co do části majetku, kterou se podílí na podnikání družstva, jakéhokoli rizika z účasti na družstvu, jako podnikatelském subjektu (kterážto účast s sebou, jak vyplývá zejména z úpravy vypořádacího podílu v obchodním zákoníku, nese i povinnost každého člena podílet se na ztrátě družstva a tedy vlastně na podnikatelských neúspěších družstva zmenšením hodnoty majetkového podílu v družstvu), na druhé straně by naopak zbavoval člena družstva podílu na nahromaděném zisku družstva - pokud by družstvo úspěšnou podnikatelskou činností rozmnožilo svůj majetek nad výši, ze které byl vypočten majetkový podíl členů z transformace. Takový výklad by tedy byl v rozporu se základními principy, na kterých je založena právní úprava podnikatelských subjektů v obchodním zákoníku.

Pro úplnost je třeba uvést, že jiná situace by nastala, pokud by stanovy družstva neupravovaly ohledně majetkového podílu z transformace vkladovou povinnost člena ohledně celého vkladu, ale stanovily by ohledně části majetkového podílu možnost vložit jej do družstva jako další členský vklad - viz nálezný Ústavního soudu ze dne 21. 1. 1998, sp. zn. [I. ÚS 107/97](#).

Protože rozhodnutí odvolacího soudu je správné, Nejvyšší soud dovolání podle ustanovení § 243b odst. 1 o. s. ř. zamítl.